

Poetin en het poetinisme.

Wat kunnen wij doen?

“In Poetins wereld doen zelfstandige individuen er niet toe”

Nooit eerder had ik het onbehaaglijke gevoel dat een redactioneel artikel achterhaald kan zijn op het moment dat ik hem naar de redactie stuur. Ja, dat er zelfs een kans bestaat, hoe klein ook, dat hij nooit gelezen zal worden omdat 2500 kilometer verderop een doorgedraaide autocraat een atoombom lanceert. In potentie kan de Russische invasie uitlopen op een Derde Wereldoorlog, inclusief de inzet van chemische-, biologische- of kernwapens.

TEKST: RALPH BODELIER / BEELD: SHUTTERSTOCK

Tot 23 februari maakten we ons nog zorgen om corona, onze biodiversiteit of de klimaatverandering. Over problemen die zich stap voor stap voltrekken. Problemen die we kunnen monitoren, in kaart brengen en min of meer kunnen voorspellen. Vergeleken met het klimaat en zelfs met corona, is de Russische agressie een ‘Clear and Present Danger’. Tegen de klimaatverandering en corona kun je je nog wapenen met hogere dijken en airconditioners, met afstand houden, mondkapjes en vaccins. Tegenover de grillen van Poetin staan we relatief machteloos. Vandaag tik ik mijn column voor Navenant, morgen kan Poetin zijn kernwapens lanceren.

Vladimir Poetin is het grootste gevaar dat ons bedreigt. Hij is de man die Tsjetsjenië platbombardeerde en honderdduizend mensen liet sterven om een gruwelijke despoot, Ramzan Kadyrov, aan de macht te helpen. In Syrië bestookten Poetins bommenwerpers scholen, ziekenhuizen en woonwijken. Negentigduizend mensen stierven en de Syrische dictator Assad bleef in het zadel. Wat je ook van Poetin vindt, de man is zo kwaadaardig en zo meedogenloos, dat hij tot voor kort al zijn doelen wist te bereiken.

Vrijwillig vertrekkende leiders

Op dit moment vormen Poetins tanks en raketten het meest directe en meest concrete gevaar. Op langere termijn veroorzaakt Poetin iets dat zeker zo gevaarlijk is. En dat is de ineenstorting van onze vrije, westerse democratie. Feitelijk, zo menen nogal wat analisten, is dat Poetins werkelijke doel. Vrije democratieën, waaronder we ook Japan, Costa Rica of Botswana rekenen, bestaan uit landen die hun burgers zien als zelfstandige individuen. Deze individuen denken zélf na, geven hun leven zélf vorm en kiezen zélf hun leiders. Het zijn leiders die vrijwillig vertrekken wanneer hun kiezers de voorkeur geven aan iemand anders.

“Op langere termijn veroorzaakt Poetin iets dat zeker zo gevaarlijk is; ineenstorting van onze vrije, westerse democratie”

In Poetins wereld doen zelfstandige individuen er niet toe. In zijn ideologie, het poetinsisme, bestaat een natie uit een volk met een gemeenschappelijke ziel, dat wordt geleid door een almachtige vader die precies weet wat dat volk wil. Zoals een vader voor altijd vader blijft, zo blijft een regeringsleider voor altijd regeringsleider. Kritiek op de leider is automatisch ook kritiek op het volk, reden om deze critici zonder pardon uit de weg te ruimen. De duizenden jonge Russische soldaten die sneuvelden op het Oekraïense slagveld zijn voor Poetin mest op de velden van een glorieuze Russische toekomst.

Poetin ‘prachtvent’

Het poetinsisme is een gevaarlijke en reactionaire ideologie, die herinnert aan zowel het communisme als het nationaalsocialisme. En ze blijft niet beperkt tot het Rusland van Poetin. Het poetinsisme is een ideologie die ook de Braziliaanse leider Bolsonaro aanspreekt, de Servische president Vučić, de Chinese Xi-Ping en de voormalige Amerikaanse president Trump. In de Europese Unie is Poetin een voorbeeld voor de Hongaarse leider Orbán, de Franse politicus Marine le Pen en de Italiaanse Matteo Salvini. In Nederland noemt Thierry Baudet de Russische dictator ‘een prachtvent’. En Geert Wilders, die zich nu uitspreekt tegen de Russische invasie, noemde Poetin ‘een vriend’ en Rusland ‘een bondgenoot’. Voor de poetinsisten wereldwijd zou een Russische overwinning een enorme steun in de rug zijn.

Illiberale partijen

Ik weet het. Dit is geen vrolijke column. Daarom nu de nuchtere vraag: wat kunnen we doen? Op de situatie in Oekraïne hebben we uiteraard geen invloed. Die hebben we wel op de situatie in Nederland. Hier kunnen we voorkomen dat het poetinsisme aan verdere aanhang wint. Dat dit nodig is, blijkt uit de in april verschenen studie ‘Democratisch Bewustzijn in Nederland’ van het Verwey-Jonker Instituut. Steeds meer Nederlanders blijken gevoelig voor autocratische of illiberale partijen. Het grootst is de gevoeligheid daarvoor onder jongeren die opgroeiden in rust en welvaart en waarschijnlijk geen idee hebben van hoe het is om in onvrijheid te leven.

Daar kunnen we met zijn allen iets aan doen. Om te beginnen aan de keukentafel. Bij het avondeten moeten we spreken over de het belang van vrijheid en over het gevaar van ideologieën als het poetinsisme. Ouderen die nog herinneringen hebben aan de Koude Oorlog of zelfs aan de Tweede Wereldoorlog, kunnen met jongeren in gesprek over de manier waarop van dictators als Hitler en Stalin aan de macht kwamen. Onderwijzers moeten hun leerlingen keer op keer vertellen hoe bedreigend aanvallen op journalisten, gematigde politici en rechters zijn. Want wie absolute macht wil, begint doorgaans met het aanvallen van iedereen die hem probeert in te perken. Wanneer de Russische invasie van Oekraïne iets toont, dan is het wel hoe kwetsbaar vrije democratieën zijn. ■

Dr. Ralf Bodelier is filosoof. Van hem verschijnt deze week ‘Lang leve de mens. Waarom we het ook redden met tien miljard’. Uitgeverij Gompel&Svacina.